

ВЪРХОВЕ

На 20 май 2004 г. в рамките на празника на Философския факултет на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ бе представено за пръв път уникалното справочно издание на български език – енциклопедия „Българска книга“, чийто съставител е авторитетният наш и международен учен в областта на книгознанието проф. дфн Ани Гергова. Наскоро след това книгата бе изложена на пролетния Панаир на книгата, открит на 28 май 2004 г. в НДК – София. Сега, когато енциклопедията е вече по книжарниците, време е за оценка на този колосален труд, в чието неколкогодишно написване с 1300 азбучно подредени понятия и проблемни заглавия и разработки участват над 80 водещи изследователи от различни институти на БАН, от Софийския университет „Св. Кл. Охридски“, от Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, Югозападния университет

УНИКАЛНО ИЗДАНИЕ С ПРИНОС КЪМ БЪЛГАРСКАТА КНИЖОВНОСТ

Доц. д-р Лъчезар Георгиев

„Неофит Рилски“, Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, ХТМУ – София, Колеж по библиотекознание и информационни технологии – София, от Народна библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, Университетска библиотека при СУ, Централната библиотека на БАН, научни и библиотечни работници, писатели. И тъй като имам конкретни наблюдения върху трескавата работа по съставителството на проф. Ани Гергова с нейните тревоги, притеснения и огромно усърдие за комплектоването на статиите, за подредбата и систематизирането на този пространен по обем и многообразие текст в суров вариант, слушах чрез нея и за огромните усилия, полагани при научното редактиране от доц. д-р Татяна Янакиева и гл. ас. Мария Капитанова, както и от редакторката Парка Атанасова и художника-оформител Жеко Алексиев, трябва да си призная, че изпитах благо-

Екипът, подготвил издаването на енциклопедия „Българска книга.“ (отляво-надясно)
докторантката А. Преславска – първична компютърна обработка, гл. асистент М. Капитанова –
научен редактор, проф. А. Гергова – съставител, доц. Т. Янакиева –
научен редактор, ст.н.с. А. Пенев – издател

родната професионална завист на издател и автор, който трябва да сведе глава пред едно значимо, родолюбиво и благородно дело. И тук бих посочил, че в областта на родните енциклопедични знания за книгата това е първото цялостно и завършено енциклопедично издание, и то с актуален, съвременен характер, по проблемите на българската книга.

Действително, у нас има издателска традиция за създаването на справочно енциклопедични издания от български автори и авторски колективи. Не можем да не споменем първият крупен труд на Лука Касъров – тритомния „Енциклопедически речник“ (1899 – 1907), осъществен от издателя Драган Манчов при всичката му оскъдица и скромни финансови възможности; не можем да отменим „Българска енциклопедия А–Ж“ на братя Н. и Ив. Данчови (1936), реализиран от видния издател Сто-

ян Атанасов и още редица енциклопедически речници през 30-те – 40-те години на XX век – на Ал. Хаджиев, Николай Райнов, Марко Марчевски, Иван Камбуров, както и на Ж. Чанков, Л. Русев, С. Ботев и Й. Ковачев. В наше време бяха издадени справочните издания с по-общ характер „Кратка българска енциклопедия в 5 тома“ (1963 – 1969), многотомната енциклопедия „България“ (излязла досега в 7 тома, за периода 1978 – 1997), редица отраслови енциклопедични речници по въпросите на литературата, историята, музиката, изобразителното изкуство, философията, икономиката, психологията; енциклопедията „Българска възрожденска интелигенция“ (1988), „Енциклопедия на българската възрожденска литература“ (1996), новата „Българска енциклопедия А–Я“ (БАН; ИК „Труд“, 1999) и пр. В този смисъл похвална е амбицията на издателство „Пенсофт“ да застане зад състави-

теля и да подкрепи издаването на едно солидно, а и струващо немалко разходи издание като енциклопедията *Българска книга*.

Към съставителството на този значим труд проф. д-р Ани Гергова тръгва след сериозна творческа подготовка, която личи в реализираните през годините солидни книги: „Книжнината и българите“ (С., БАН 1991), „Книгознание“ (С., УИ „Св. Кл. Охридски“, 1995), „Книжовни пристрастия“ (С., УИ „Св. Кл. Охридски“, 2000), в много студии и статии в авторитетни научни сборници. Удивителна е нейната работоспособност, упоритост и професионализъм да доведе до успешен край уникалното издание.

Все пак за реализацията на сложната творческа задача проф. Гергова намира редица съмишленици в лицето на изтъкнати специалисти като доц. д-р Татяна Янакиева, гл. ас. Мария Капитанова, доц. д-р Петър Парижков, доц. Мария Младенова и още много автори, които не бих могъл да изредя, без да рискувам да пропусна някой значим принос за тази книга.

Като един от важните положителни страни на енциклопедията *“Българска книга”* следва да отчетем успешното съчетание на текст и илюстративен материал. Съпътстващите илюстрации придават свеж облик на изданието, независимо че печатът в книжното тяло е едноцветен. За това спомага както качественото сканиране, така и особената схема на подредба при снимковия материал – за представените книжовници, издатели, книжари, научни работници и библиотековеди до 1944 г. портретните снимки са елипсовидни, а за работилите в по-ново време те са правоъгълни. Използвани са разнообразни факсимилета на лицеви страни на корици и страници от старопечатни издания, на карти, а на някои места дори и таблици. Получерните заглавия добре отделят съответните статии, използват се получерни и остри линии за плаващите колонцифри над наборното поле, като тук особеното е, че самата номерация е изнесена вляво или вдясно долу под наборното поле и вградена с дупчени бели букви в изображението на разгърнатата книга. Краят на всеки раздел завършва с орнаментен символ. Не липсват и по-

големи снимки, разчупващи и придаващи обем и разнообразие на страницата – например на с. 489 е поместена снимка на печатарската преса на първия български печатар Никола Карастоянов; публикувани са интересни емблеми-издателски знаци на съвременни издателства „Булвест 2000“, „Булгарика“, „Прозорец“, „Критика и хуманизъм“, „Слънце“, „Летера“, „Гуторанов и син“, „Дамян Яков“, „Лик“, „Труд“ и т.н. Важни за читателя са и поместените заглавни страници, рисувани от видни български художници Вадим Лазаркевич, Александър Жендов, Александър Денков и др.; показани са печатни шрифтове – например класицистичната антиква (с. 226); важни са и илюстрациите на заглавки на издания, които читателят трудно би могъл да открие, тъй като отдавна са библиографска рядкост – от Възраждането или след Освобождението, заедно с това обаче са дадени факсимилета на заглавки и на по-нови специализирани периодични издания. Безупречно е и оформлението на твърдата подвързия и техническото редактиране на книжното тяло, издаващо висок професионализъм. Можем само да съжаляваме за очевидно неволния пропуск – оформянето на издателско каре с техническите и библиографските данни, част от които са отразени на гърба на титула и на последната 508 страница на книгата, където само е отбелязано, че е „Отпечатано в България през 2004“, без да се посочва конкретна печатница.

Другият голям плюс на енциклопедията *“Българска книга”* е проблематиката и тематичното подреждане, което винаги се вписва в предмета на научната разработка, без излишества и прекомерна амбиция за изчерпателност. Напротив, тук всеки факт така е видян, прецизиран и премерен, така че да не заема прекалено голям обем и да отговаря на своя характер и значимост в общата композиция на изданието. Макар подреждането да е по азбучен ред, читателят лесно се ориентира за даден термин, понятие, видна личност или книжовен процес. Лично старателно изчистване на словестното излишество, нещо което невинаги забелязваме при амбициозните, но недотам професионални опити за енциклопедични издания. Очевидно днес родните ни издателите считат, че от справочна и енцикло-

педична литература се печели добре и стремежът им е бързо, без достатъчна прецизност и необходимия професионализъм, да правят за кратко време всевъзможни енциклопедии и енциклопедични речници. Слава Богу, в случая с енциклопедията *„Българска книга“* е избягнато прекомерното раздуване на текстовия материал; отчетено е и онова, което е публикувано в сродни и близки по тематика енциклопедии. Авторите са работили добросъвестно и са се справили с огромен по обем материал, като акцентите са върху знанията за книгата, за нейните елементи и композиционните ѝ особености; за нейната подготовка – авторство, редакционно-издателски процес, отпечатване, подвързване, книгоразпространение, книжарство, информация за видовете издания. Поместени са имена на видни и водещи в миналото и съвременността издатели и книжари, на нормативни актове, свързани със законите за авторско право, за задължителното депозиране на печатни произведения.

Друго улеснение за читателя са списъците *„Автори“*, *„Съкращения“* в началото на книгата, както и *„Тематичен показалец“* в нейния край. Вместо предговор от с. 5 изданието започва с цитати на видни книжовници и писатели от различни епохи и литературни периоди, продължено на с. 7 с уточняващ текст за информацията, която включва изданието и нейното предназначение – за работещите в различни области – книго-здаване, книгопечатане, книгоразпространение, библиография, библиотечно-информационно осигуряване, както и за читатели със специални интереси – хуманисти, историци, филолози, културолози, икономисти, прависти, технолози и пр.; тук се посочват и основните тематични направления на разработките, прегледите, персоналиите (не са включени живи деятели на книжовното дело), справки, кратки определения, сведения и факти от книжовния живот и т.н.

Нека да кажем и още нещо – така поднесена, енциклопедията *Българска книга* би била изключително полезна както за издатели, така и за студенти по новите и актуални днес специалности

Книгоиздаване, Библиотечно-информационни дейности, развиващи се с успех във Факултета по журналистика и масови комуникации и Философския факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“, Филологически факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“ и сродните на тях висши учебни заведения. Що се отнася до по-широкото приложение на това издание, то би могло да се ползва удобно и практично от всеки преподавател по хуманитарни дисциплини в средните и висши учебни заведения. Енциклопедията *„Българска книга“* би представлявала ценен помощник и достъпен ориентир за разноробна и полезна информация, свързана с книжовните процеси, издателското, печатарското и книжарското дело; нещо повече, тя позволява бързо и лесно боравене с недотам познати термини, понятия, нормативни актове и пр., пак свързани с историята и теорията на книгата. В крайна сметка, въпрос на престиж и личен морал е всеки български дом да притежава това издание. Защото този значим труд наистина е постигнал своята висока цел – създаване на първата цялостна енциклопедия у нас за българската книга, за родното книжовно дело. Считаю, че това е едно доблестно и високо родолюбиво дело, което заслужава нашите създечни поздравления за високо професионалната и добре свършена работа „в ползу роду“!

Представяне на енциклопедия *„Българска книга“* в аулата на СУ „Св. Климент Охридски“, 20 май 2004 г., по време на празника на Философския факултет

